

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора
Дубогай Олександри Дмитрівни на дисертацію Дмитрука Віталія Степановича
«Формування валеологічних знань молодших школярів у процесі занять з
фізичної культури», подану на здобуття наукового ступеня кандидата
педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика навчання
(фізична культура, основи здоров'я)

Основними завданнями сучасного загальноосвітнього навчального закладу є не лише засвоєння учнями навчальної програми, але і закріплення її на фоні задоволення пізнавальних, естетичних та рухових вимог як для загального здоров'язбереження, так і формування інтелектуально та фізично гармонійно розвинутої особистості. Між тим простежується значне погіршення стану здоров'я дітей молодшого шкільного віку, особливо на етапі початкового навчання у першому – другому класах. Дана обставина спонукає до пошуку нових ефективних дидактичних методик, форм і методів навчання.

У сучасних працях розроблено світоглядні засади фізичного виховання, програмно-нормативне забезпечення, технології навчання руховій діяльності, зміст фізкультурно-оздоровчих та спортивних занять, організаційно-методичне забезпечення навчальної та оздоровчої діяльності. Важливий і невід'ємний складник фізичного виховання учнів початкової школи – формування валеологічних знань, що дають змогу розвивати дбайливе ставлення до здоров'я як умови реалізації духовного й фізичного потенціалу, застосовувати засоби збереження та відновлення здоров'я з використанням природних оздоровчих методів і технологій, запобігати захворюванням.

У науково-педагогічній літературі висвітлено питання педагогічного забезпечення валеологічного виховання в навчальних закладах, розкрито можливості валеологізації навчально-виховного процесу через зміст освіти, створено підручники з валеології для початкових класів, проаналізовано вплив валеологічних знань і вмінь на якісні показники фізичної культури молодших школярів, виявлено особливості організації навчально-виховного процесу з

валеології у загальноосвітній школі. Проте, методика формування валеологічних знань учнів початкових класів у процесі навчання фізичної культури не отримала достатнього наукового осмислення і практичної реалізації.

Зважаючи на вищесказане актуальність теми дисертаційної Дмитрука Віталія Степановича безсумнівна. Своєчасність та актуальність дисертації посилюється також суперечністю, яка полягає в тому, що з одного боку, освітня діяльність у загальноосвітніх навчальних закладах спрямована на формування різнобічно розвинених, здорових учнів як найвищої цінності суспільства, а з іншого – в школі не ефективно використовують засоби для забезпечення виконання такого соціального замовлення внаслідок недостатньої розробки відповідних валеологічних навчальних методик і їх практичної реалізації.

Дисертацію виконано згідно з тематичним планом науково-дослідної роботи Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки за темою «Соціально-педагогічні та медико-біологічні основи фізичної активності різних груп населення» (номер держреєстрації 0115U002344). Тема дисертації затверджена вченою радою Волинського національного університету імені Лесі Українки (протокол № 7 від 29.01.2009 р.), узгоджена в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних та психологічних наук в Україні (протокол № 3 від 28.04.2009 р.)

Аналіз основного змісту дисертації дає підстави стверджувати, що дисертантом чітко визначити об'єкт, предмет, мету дослідження, що дозволило сформулювати відповідні завдання дослідження. Результати досліджень носять об'єктивний характер, ґрунтуються на великій кількості дослідного матеріалу завдяки використанню сучасних інформативних методів дослідження, що відповідають поставленій меті та завданням дисертаційної роботи. Застосування комплексу взаємодоповнюючих методів дослідження, обробка отриманих матеріалів методами математичної статистики вказує на застосування системного підходу, а також обґрунтованості загальних висновків дисертації.

Враховуючи те, що прояв більшості відхилень у стані здоров'я молодших школярів пов'язаний з великим розумовим навантаженням на фоні різко

зниження обсягу рухової активності внаслідок довгого сидіння як у процесі навчання, так і під час приготування домашніх завдань дисертант цілком слушно констатує необхідність реалізації розробленої нами моделі «навчання у русі»

Під дидактичною моделлю «навчання у русі» ми розуміємо комплекс методичних підходів які під час проведення загальноосвітніх уроків у початкових класах підпорядковані загальній меті оздоровчо-виховної освіти дітей, що реалізується послідовно, у динаміці розкриття змісту навчального матеріалу з опорою як на взаємозв'язок «учитель-учням» так і «учні-учителю», що загалом впливає на ефективність запам'ятовування дітьми нового навчального матеріалу. Основою принципу моделі «навчання у русі» лежить створення педагогічного процесу, сприяючого розвитку творчої атмосфери під час засвоєння школярами різних предметів, передбачених навчальною програмою.

Грунтуючись на цій концепції дисертантом обґрунтовано методику формування валеологічних знань учнів початкових класів у процесі занять фізичною культурою як цілеспрямований і структурований процес спрямований на засвоєння учнем відомостей, понять, уявлень про сутність і складники здоров'я, методики його виховання на основі інтеграції пізнавальної та рухової діяльностей. Розроблена методика теоретичної підготовки учнів забезпечувала повноцінність засвоєння знань без шкоди для рухової активності учнів. Це досягали шляхом поєднання теоретичного матеріалу зі змістом практичної діяльності, що робило знання особливо значущими для учнів. Розроблена методика також передбачала реалізацію міжпредметних зв'язків, що дозволяло учням краще розуміти причинно-наслідкову залежність між окремими компонентами рухових дій, їх вплив на фізичну, пізнавальну та емоційну складові частини діяльності організму дітей. Формування валеологічних знань молодших школярів здійснювали за допомогою системи специфічних засобів, методів та форм навчання.

Дисертант уточнив поняття «валеологічні знання» як сукупність засвоєних учнем відомостей, понять, уявлень про сутність і складники здоров'я, значення

фізичних вправ для організму людини та правила їх виконання, основи загартування та режиму дня, здоровий спосіб життя, засоби й методи оздоровчого тренування, попередження шкідливих звичок.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробленні методики формування валеологічних знань учнів початкових класів. Результати дослідження впроваджено в практику роботи загальноосвітніх та вищих навчальних закладів. Матеріали дослідження можуть бути використані в процесі підготовки фахівців із фізичного виховання і спорту під час викладання навчальних дисциплін «Педагогіка», «Теорія і методика фізичного виховання», «Теорія і методика оздоровчої роботи», а також для розробки навчальних програм та методичних рекомендацій.

Упровадження запропонованих засобів і методів навчання показує високу ефективність, що є основою для її широкого впровадження в практику роботи загальноосвітніх навчальних закладів. Представлена дисертаційна робота логічно побудована, матеріал викладено літературною українською мовою, зміст роботи легко сприймається.

Вірогідність дослідження забезпечена достатньою кількістю фактичного матеріалу, отриманого в процесі спостережень і експериментальних досліджень з використанням комплексу інформативних методів, які дозволили отримати об'єктивні дані з питань, що вивчалися. Аналіз дисертації свідчить про те, що В. С. Дмитрук володіє методами теоретичного аналізу, систематизації і зіставлення добутих фактів. Дисертант вміло поєднує теоретичний аналіз і узагальнення даних з такими методами дослідження як тестування, педагогічний експеримент.

Основні положення дослідження опубліковано у 14 наукових працях, із яких сім – у наукових фахових виданнях України, три – у закордонних періодичних виданнях, дві – у збірниках матеріалів конференцій, які висвітлюють основний зміст дисертації. Структура й зміст статей відповідають вимогам МОН України.

Визнаючи низку позитивних надбань дисертанта доцільно звернути увагу на окремі недоліки та дискусійні моменти:

1. Додаткового пояснення вимагає методика оцінювання теоретичної підготовленості учнів початкових класів. За допомогою яких завдань тестувалися знання дітей, які критерії оцінювання? Наскільки запропоновані завдання відповідали вимогам шкільної програми з фізичного виховання школярів?

2. Результати формувального експерименту, як стверджує автор, сприяють підвищенню не лише теоретичної, а й фізичної підготовленості учнів. За рахунок яких чинників відбулося підвищення фізичної підготовленості, адже педагогічний експеримент спрямовування на формування валеологічних знань.

3. Неоднакові посилання в тексті дисертації на літературні джерела. В одних випадках вказуються прізвища авторів (переважно у вступі), в інших – номер джерела відповідно до списку використаних джерел.

4. У 2 розділі дисертації визначено передумови ефективного формування валеологічних знань учнів початкової школи (рівень фізичної підготовленості, функціонального стану та здоров'я дітей, інтерес та мотивація до фізичної культури, стан попередньої теоретичної підготовленості). Яким чином ці дані були враховані під час розробки експериментальної методики (3 розділ дисертації).

5. В дисертації подаються педагогічні умови реалізації розробленої методики навчання (особисто зорієнтований підхід, інтеграція пізнавальної і рухової діяльностей учнів, творче використання національних традицій фізичного виховання, стимулювання і мотивування навчальної діяльності). Водночас не зазначається яким чином вони були виявлені.

6. В окремих таблицях не вказана кількість респондентів.

Водночас, вказані зауваження суттєво не знижують загальний науковий рівень дисертації.

Отже, дисертація «Формування валеологічних знань молодших школярів у процесі занять з фізичної культури» є самостійною, завершеною науковою працею, відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», а її автор Дмитрук Віталій Степанович – заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика навчання (фізична культура, основи здоров'я).

Офіційний опонент –

завідувач кафедри фізичного виховання і
здоров'я Національного педагогічного
університету імені М. П. Драгоманова,
доктор педагогічних наук, професор

О. Д. Дубогай – О. Д. Дубогай

